

Τό Μεγάλο Μάθημα

Καλός φίλος έθεσε υπόψη μου διαδικτυακό υλικό σχετικό μέ τό ρώσικο ντοκιμαντέρ, «*Η πτώση μιās αυτοκρατορίας - Τό μάθημα από τό Βυζάντιο*». Τό φίλμ έχει προκαλέσει αίσθηση στή Ρωσία. Στόν πρόλογο συνεντευξέως του δημιουργού του φίλμ, Αρχιμανδρίτη Τύχωνα, ήγούμενου τής Ι. Μ. Σρέτενσκου στή Μόσχα, στήν έφημερίδα 'Ιζβέστια (16/3/08), διαβάζουμε τά εξής: «*Κανένα σύγχρονο ντοκιμαντέρ δέν μπορεί νά περηφανευθεί, ότι είχε τέτοια ανταπόκριση στους Ρώσους θεατές όσο τό φίλμ (αυτό). Κάποιοι έμαθαν πολλά, πού δέν ήξεραν, και πήραν από τό Βυζάντιο μαθήματα για τή ζωή τους. Άλλοι άμφισβήτησαν τό δικαίωμα του π. Τύχωνα νά δίνει μαθήματα από όθόνης. Από όσους, όμως, είδαν τό (ντοκιμαντέρ), κανείς δέν μπορεί νά πεί ότι έμεινε άδιάφορος και χασμουριόταν...*». Τό φίλμ υπάρχει στό διαδίκτυο μέ έλληνικούς υπότιτλους (βλ. http://vizantia.info/docs/page299_0.htm) και μπορεί νά τό κατεβάσει κανείς. Έμεις παραθέτουμε κάποια άποσπάσματα, πού αναφέρονται στή βαθμιαία εκ τών έσω φθορά του Βυζαντίου. Περιέχουν ένα προβληματισμό καιριο για μάς, και επίκαιρο.

«Τό δημογραφικό πρόβλημα ήταν ένα από τά πιο σοβαρά στό Βυζάντιο. Τήν Αυτοκρατορία βαθμιαία άρχισαν νά τήν κατοικουήν ξενικοί λαοί, οί οποιοι μέ αποφασιστικότητα εκτόπιζαν τόν ντόπιο όρθόδοξο πληθυσμό. Μπροστά στά μάτια όλων πραγματοποιείτο ή αλλαγή τής έθνικης σύνθεσης τής χώρας. Κατά κάποιον τρόπο, αυτό άποτελούσε αναπόφευκτη εξέλιξη: ή γεννητικότητα στό Βυζάντιο γινόταν ολοένα και πιο χαμηλή. Όμως αυτό δέν ήταν τό πιο τρομερό... Η καταστροφή βρισκόταν στό γεγονός, ότι οί λαοί, οί οποιοι τώρα ένσωματώνονταν στήν αυτοκρατορία, δέν γίνονταν πλέον Ρωμιοί, αλλά

παρέμεναν για πάντα ξένοι, έπιθετικοί, έχθρικοί. Τώρα πιά οί μέτοικοι σχετιζονταν μέ τό Βυζάντιο όχι ως τή νέα τους πατρίδα, αλλά ως μιά πιθανή λεία, ή οποία άργά ή γρήγορα θά έπρεπε νά περάσει στά χέρια τους.

Συνέβαινε αυτό επίσης και για τό λόγο, ότι ή αυτοκρατορία άρνήθηκε νά άσχοληθεί μέ τήν εκπαίδευση του λαού, δέσμια δημαγωγικών θεωρημάτων περί τής κρατικής ιδεολογίας ως καταπίεσης τής προσωπικότητας, πού εμφανίστηκαν στίς άρχές τής έποχης τής Άναγέννησης... Άπαρνούμενοι έθελοντικά τή δική τους χιλιετή ιδεολογική λειτουργία τής εκπαίδευσης του

λαού, οί Βυζαντινοί επέτρεψαν τήν επίδραση στήν ψυχή καί τό μυαλό τῶν πολιτῶν τους ὄχι τόσο τῆς ἀνεξάρτητης καί ἐλευθέρης σκέψης, ὅσο τῆς κατευθυνόμενης ἐπιθετικότητας, πού στόχευε στήν καταστροφή τῶν βασικῶν δεσμῶν τοῦ κράτους καί τῆς κοινωνίας...

Τό τελευταῖο καί πιά τρομερό χτύπημα γιά τό Βυζάντιο ἦταν ἡ Ἐκκλησιαστική Οὐνία μέ τή Ρώμη. Μορφολογικά αὐτό ἦταν ὑποταγή τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στόν Πάπα τῆς Ρώμης γιά καθαρὰ πρακτικούς σκοπούς. Ἡ τελευταία ἐξωτερική ἀπειλή ἔβαλε μπροστά στή χώρα τήν ἐπιλογή: νά σιπριχτιοῦν στή βοήθεια τοῦ Θεοῦ καί τίς δικές τους δυνάμεις, ἢ νά παραβιάσουν ἀρχές αἰῶνων, πάνω στίς ὁποῖες ἰδρῦθηκε τό κράτος τους, ἀλλά νά λάβουν ὡς ἀντάλλαγμα τή στρατιωτική καί οἰκονομική βοήθεια τῆς λατινικῆς Δύσης. Καί ἡ ἐπιλογή ἔγινε. Τό 1274 ὁ αὐτοκράτορας Μιχαήλ Παλαιολόγος ἀποφάσισε τήν πλήρη ὑποταγή στή Δύση.

Τά κέρδη πού ἀποκόμισαν οἱ Βυζαντινοί ἀπό αὐτή τήν παράδοση τῶν ἰδεολογικῶν τους θέσεων ἦταν πενιχρή. Οἱ ὑπολογισμοί τοῦ φιλοδυτικοῦ κόμματος ὄχι ἀπλά δέν ἐπιβεβαιώθηκαν, ἀλλά κατέρρευσαν... Οἱ Βυζαντινοί ἔπρεπε νά νιώσουν στό πεισί τους ὅτι ἡ Δύση χρειαζόταν μόνο τήν ὀλοκληρωτική καί χωρίς ὄρους θρησκευτική καί πολιτική τους ὑποτελία. Ἀλάθητος γιά τούς Βυζαντινοὺς ἔπρεπε νά εἶναι ὄχι μόνο ὁ Πάπας, ἀλάθητη ἔπρεπε νά εἶναι ἡ Δύση αὐτή καθεαυτή.

Μιά ἄλλη ἀπώλεια, φοβερότερη καί

ἀπό τήν προδοσία τῆς πίστες ἦταν ἡ ἀπώλεια τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ λαοῦ πρός τήν ἐξουσία. Οἱ Βυζαντινοί ἦταν σοκαρισμένοι ἀπό τήν προδοσία τῆς ἀνώτατης γι' αὐτούς ἀξίας, τῆς Ὁρθοδοξίας. Εἶδαν, ὅτι μέ τό βασικότερο πράγμα στή ζωή, τίς ἀλήθειες τῆς πίστες, κάποιοι ἐπιτρέπουν στούς ἑαυτούς τους νά παίξουν. Τό νόημα τῆς ὑπαρξης τῶν Βυζαντινῶν εἶχε χαθεῖ. Αὐτό ἦταν τό τελευταῖο καί κυριότερο πού κατέστρεψε τή χώρα. Καί παρόλο πού, κάθε ἄλλο, παρά οἱ πάντες ἀσπαστήκαν τήν Οὐνία, τό ἠθικό τοῦ λαοῦ εἶχε ἤδη σπάσει. Στή θέση τῆς προϋπάρχουσας δίψας γιά ζωή καί τῆς γεμάτης ἐνέργεια ἀποφασιστικότητας γιά δράση ἦλθε ἡ φοβερή παλλαϊκή ἀπάθεια καί κόπωση. Ὁ λαός ἔπαυε νά ἐπιθυμεῖ νά ζήσει.

Αὐτή ἡ φρίκη γίνεται αἰσθητή μερικές φορές στήν Ἱστορία μέ ὀρισμένους λαούς καί ὀλόκληρους πολιτισμούς. Ἔτσι "πέθαναν" οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι στούς πρώτους αἰῶνες μετά Χριστό πέρασαν μιά ἀνεξήγητη δημογραφική κρίση. Οἱ ἄνθρωποι δέν ἤθελαν νά ζήσουν, δέν ἤθελαν νά συνεχίσουν τή γενιά τους. Οἱ ἐλάχιστες οἰκογένειες, πού δημιουργοῦνταν, συχνά δέν εἶχαν παιδιά. Τά παιδιά, πού γεννιῶνταν, πέθαιναν ἀπό τήν ἔλλειψη γονικῆς μέριμνας. Οἱ ἀμβλώσεις ἔγιναν γενικευμένο φαινόμενο. Βασίλευε ἡ βία τῶν πύσκοτεινῶν λατρευτικῶν καί γνωστικῶν συστημάτων, πού χαρακτηρίζονταν ἀπό μίσος γιά τή ζωή. Οἱ αὐτοκτονίες ἔγιναν μιά ἀπό τίς βασικότερες αἰτίες θανάτου τοῦ πληθυσμοῦ. Αὐτή ἡ συνειδητή θα-

νάτωση του λαού έλαβε στην επιστήμη την όνομασία "ένδογενής ψύχωση του 2ου-3ου αι.", και συνίσταται στον μαζικό παθολογικό ψυχισμό και την άπώλεια του νοήματος της περαιτέρω ύπαρξης.

Περίπου τό ίδιο φαινόμενο έμφανίστηκε στό Βυζάντιο μετά τή Συμφωνία της Ούνιας. Ή κρίση της κρατικής ιδεολογίας όδήγησε σέ έναν όλοκληρωτικό πεσιμισμό. Στην κοινωνία βασίλευαν ή πνευματική και ήθική κατάπτωση, ή έλλειψη πίστης, ή ένασχόληση μέ τήν άστρολογία και πίο πρωτόγονες προλήψεις και δεισιδαιμονίες. Ό άλκοολισμός έγινε πραγματική λαίλαπα... Έμφανίστηκε "άρρωστο" ένδιαφέρον πρός τά ξεχασμένα επί αιώνες μυστήρια των άρχαίων Έλλήνων. Ή άπασχολημένη μέ τόν νέοειδωλολατρισμό διάνοηση συνειδητά και κυνικά κατέστρεφε στό λαό τίς βάσεις της χριστιανικής θρησκείας. Άρχισαν νά έμφανίζονται φαινόμενα ύποπληθυσμού και κρίσης της οίκογένειας. Από τούς 150 γνωστούς σέ έμάς Βυζαντινούς διανοητές στά σύνορα 14ου και 15ου αιώνα μόνο οί 25 έκαναν οίκογένεια...

Αυτά ήταν λίγα μόνο από αυτά στά όποια όδηγήθηκε τό Βυζάντιο από τήν άπόφαση της έλίτ νά θυσιάσει τά ύψηλά ιδεώδη για χάρη του πρακτικού όφέλους. Κατέρρευε ή ψυχή: στό μεγάλο λαό πού έδωσε στον κόσμο έκπληκτικά παραδείγματα ψυχικής άνάτασης, τώρα βασίλευε ό μαζικός κυνισμός και οί έριδες...

Ή νέα Ούνια, ή όποία, βασισμένη σέ κάποια έντελώς τρελή, πλέον, έλ-

πίδα για βοήθεια της Δύσης, ύπογράφκε στην Φλωρεντία, δέν άλλαξε τίποτε. Άλλά για τούς ίδιους τούς Βυζαντινούς ήταν ένα νέο ήθικό χτύπημα μέ τεράστια δύναμη. Τώρα όχι μόνο ό βασιλιάς, αλλά και ό Πατριάρχης είχε δεχτεί τήν πίστη των λατίνων...

Ή βοήθεια, πού είχε ύποσχεθεί ή Εύρώπη, φυσικά δέν ήλθε ποτέ. Τώρα στό κόμμα των δυτικοφίλων προσέθηκε και τό φιλοτουρκικό κόμμα. Όσο και αν άκούγεται λυπηρό, στό περιβάλλον των πολιτικών δέν βρέθηκε ούτε ένα πραγματικά... φιλοβυζαντινό αυτοκρατορικό κόμμα.

Και τό φίλμ καταλήγει:

«Ή μεγάλη Πόλη, ή όποία τόσο συχνά ξεχνούσε τούς άρχαίους νόμους του ίδρυτή της και για χάρη του όποιου διατήρησε άκόμη τό όνομά του, είναι άκόμα ίκανή για τήν τελευταία της ύπηρεσία: νά μās διηγηθεί για τό τραγικό μεγαλειό και τή μεγαλοπρέπεια της πτώσης μιάς μεγάλης αυτοκρατορίας».

Τό ντοκιμαντέρ σαφώς θέλει νά περάσει στό ρωσικό λαό και τήν ήγεσία του ένα μήνυμα. Όμως, οί καταστάσεις μέσα στις όποιες ζοϋμε σήμερα οί Έλληνες, καταστάσεις όμοιες μέ εκείνες τίς έπιθανάτιες του Βυζαντίου, δείχνουν ότι τό ίδιο μήνυμα ισχύει και για μās. Είμαστε, όμως, σέ θέση νά τό δεχτοϋμε; Φαίνεται πώς όχι. Μέγα μέρος του λαού, αλλά, κυρίως οί ήγέτες, άφιονισμένοι στή ραστώνη του «βολέματος», ζοϋμε άπονευρωμένοι σέ «πελάγη ευτυχίας» για τήν συμμετοχή μας στα «κεκτημένα» έλευθερίας, ευημερίας και ισχύος του σύγχρονου δυτικού

modus vivendi, στό όποίο καί στη-
ρίζουμε τίς έλπίδες μας γιά τήν έθνική
μας έπιβίωση. Τό νά ύποκύπτουμε στίς
ντιρεκτίβες τής «πολιτισμένης» καί «ί-
σχυρής» Δύσεως τό θεωρούμε έθνικό
μας έπίτευγμα. Έχουμε πιστέψει ότι
καίρια γιά μās προβλήματα, πού πρέπει
νά λύσουμε, γιά νά πāμε μπροστά, εἶ-
ναι... νά νομιμοποιήσουμε τίς έλεύθε-
ρες συμβιώσεις τῶν ζευγαριῶν καί τούς
γάμους τῶν όμοφυλόφιλων... Έτσι του-
λάχιστον ισχυρίζεται ό κ. ύπουργός Δι-
καισύνης, ό όποίος ἔχει πει ότι μέ τόν

τρόπο αυτό «προχωρāμε μπροστά καί
μέ σωστά αποτελέσματα». Αν ή λογι-
κή σας τό επιτρέπει, μεταφράστε τήν
ύπουργική διαβεβαίωση ως έξῆς: «Μέ
τόν τρόπο αυτό, ανακόπτουμε τό δη-
μογραφικό μαρασμό τής χώρας· δίνου-
με πρότυπα ζωῆς στή νέα γενιά· κά-
νουμε νά ανακάμψει τό πεσμένο ήθικό
τοῦ λαοῦ καί νά ξαναγεννηθεῖ στήν
ψυχή του ή έλπίδα, ή όρεξη γιά ζωή καί
δημιουργία»!...

Μακκαβαῖος